

ŞAKÎK-İ BELHÎ HAZRETLERİ (2)*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîne alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîhi kemâ yenbagî li- celâli vechihî, ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayrı halkihî ve safiyyihî muhammedini'l-mustafâ... Ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'l-cezâ... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi hem dünyada, hem ahirette üzerinize olsun... Allah iki cihanda sizleri ve bizleri bahtiyar eylesin... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin... Gönüllerinizin muradlarını ihsân eylesin... Sevdiği kulları zümresinden yaşamayı, o zümreden haşr olmayı, o zümreyle cennette beraber olmayı nasib eylesin...

Ramazan Bayramınız cümleten mübarek olsun... Allah, Ramazan içinde ve sonrasında yaptığınız ibadetlerinizi, oruçlarınızı, teravihlerinizi, hayrâtınızı, hasenâtınızı, sadakalarınızı, hayırlarınızı, zekâtlarınızı kabul eylesin... Nice nice hayırlı Ramazanlara, mübarek günlere, kandillere erişmenizi; sevdiklerinizle beraber, nice nice bayramlar idrak etmenizi Allah nasib eylesin...

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Tabakâtü's-Süfiyye kitabını okurken, seyahatlerimiz dolayısıyla mola vermiştik. Tabii bunu okutabilecek kardeşlerimiz vardır içinizde ve hoca kardeşlerimizin arasında... Fakat üslup bozulmasın, hep bir ağızdan tek bir kişinin şerhi olsun diye arkadaşlar istememişlerdi. Yâni bizim olmadığımız haftalar, başkaları bunu devam ettirse de olabilirdi ama; "Öyle olmasın, buldukça yapalım!" demişlerdi. Biz de çeşitli mânîler dolayısıyla birkaç hafta yapamamıştık. Şimdi fırsat bulduk el- hamdü lillâh, Allah yine fırsatlar nasib eylesin...

64. sayfanın 9. ibaresini okuyarak devam edecektik.

Fakat bunun okunmasına başlamadan önce, seve seve yaptığımız birtakım gönül borçlarımız var. Başta Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-i pâkine olmak üzere onun mübarek ashâbının, ezvâcının, evlâdının, zürriyyâtının, sâdât ve meşâyih-i turuk-ı aliyyemizin cümlesinin, sahabe-i kirâm Ebû Bekr-i Sıddîk, Aliyy-i Murtazâ —rıdvânu'llâhi teâlâ aleyhim ecmaîn— Hazerâtından, kendisinden feyz aldığımız Hocamız'a kadar güzerân eylemiş olan bütün müşidelerimizin, pirlerimizin, şeyhlerimizin, üstadlarımızın;

Bu beldeleri canlarıyla, mallarıyla, her türlü fedâkârlığı yaparak, kuvvetli bir iman aşkıyla; "Rasûlüllah Efendimiz'in hadisindeki müjdeye ben mazhar olayım!" diye şevk duyarak, gelip buralarda çarpışmış olan ve şu beldeye de ismini vermiş olan Ebû Eyyüb el-Ensârî Halid

ibn-i Zeyd Hazretleri'ne ve bu çevrede medfun diğer sahabe-i kirâma, tâbiîne, evliyâullahâ, sâlihîne;

İçinde şu ibadeti yaptığımız tekkenin kurucusu, bânîsi ve alt katta medfun bulunan Mustafa Selâmî Efendi Hazretleri'ne ve hulefâsına; çevredeki Abdül'ehad-i Nûrî Hazretleri'ne ve diğer evliyâullah büyüklerimize, Şefik Efendi'ye; ve bu beldeyi fethetmiş olan Fatih Sultan Mehmed Han'a ve ordusu mensubu şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına; ve uzaktan yakından arkadaşlar görüyorum ki, başka şehirlerden bile gelmişler, o kardeşlerimizin de ahirete göçmüş olan bütün sevdiklerinin, yakınlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Bizhayattaolan mü'minlerde, şu okuduklarımızın sevabıyla, berekâtıyla Rabbimizin yolunda, Kur'an-ı Kerim'in ahkâmına uygun, Peygamber Efendimiz'in sünnet-i seniyyesi dairesinde yaşayalım, Peygamber Efendimiz'in şefaatine nail olalım, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin rızasına ve rahmetine erelim diye, beldelerimizi ve sair İslâm beldelerini Rabbimiz her türlü afetlerden, musibetlerden, fasıkların, facirlerin, zalimlerin baskısından, galebesinden, düşmanların istilasından korusun; ve sevdiklerimizle beraber temennî ettiğimiz, iyiliğini istediğimiz bütün diğer kardeşlerimizle beraber Rabbimiz bize dünyanın, ahiretin her türlü hayırlarını ihsân eylesin, dünyanın ve ahiretin her türlü şerlerinden bizleri korusun diye, bir Fatihâ, on bir İhlâs- ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım!..

(Uzaktan, zarar vermeyecek yerlerden kapılar, camlar açılınsın da, hava sirkülasyonu olsun; terlemesin kardeşlerimiz.)

.....

Tercüme-i hâlini okuduğumuz, bu kitapta hayatları yazılmış büyüklerin yedincisi olan, Şakîk-i Belhî Hazretleri'ndeyiz. Belh, Horasan'da bir şehirdir ve o şehirde Arap asıllı bir sülâleden gelmiş Şakîk-i Belhî Hazretleri ve Horasan meşayihinin en meşhurlarından, en büyüklerinden ve tevekkül konusunda bilhassa sözleri ve tavırları meşhur olan, ve ahvâl-i kalbiyye, tasavvufî haller konusunda ince mânâları dile getiren bir kimse olduğunu hatırlatıyorum.

Hâtem-i Esam'ın üstadı, o da meşhur bir kimse biliyorsunuz. İbrâhim ibn-i Edhem'le —ikisi de Belh şehrinden— sohbetleri var, bir arada bulunmuşlar. Ve tarikatı İbrâhim ibn-i Edhem Hazretleri'nden ahzetmiş yâni ondan almış olduğu bu kitabın evvelki haftalar okuduğumuz kısmında kaydedilmiş idi. 64. sayfada bu zâtın hayatıyla ilgi paragrafların dokuzuncusu... Eseri neşreden, bulunması kolay olsun diye numaralamış.

a. Fakirlik Nimeti

قَالَ وَسَمِعْتُ شَقِيقًا وَسُئِلَ بِأَيِّ شَيْءٍ يَعْرِفُ
الْفَقِيرُ أَنَّهُ أَصَابَ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى حِفْظَ الْفَقْرِ قَالَ

بِأَنْ يَخْشَى مِنَ الْغِنَى وَيَغْتَنِمَ الْفَقْرَ

TS. 64/9 (Kâle: *Ve semi'tü şakîkan*) Yine rivâyet daha önceki: *Ebû Ali Saîd ibn-i Ahmed el-Belhî, Muhammed ibn-i Abd'den duymuş, o da dayısı Muhammed ibn-i Leys'ten duymuş, o da el- Hâmid-i Leffâf'tan duymuş, o da Hâtem-i Esam'dan duymuş, o da Şakîk-i Belhî'den rivâyet etmiş.* Demek ki, bu haber de Hâtem-i Esam yoluyla gelen rivâyet zincirine sahip. Yine Hâtem-i Esam'dan, o şahıslar vasıtasıyla bu müellife kadar gelmiş aynı zincirle. Hâtem-i Esam demiş ki:

“Şakîk-i Belhî'nin şu menkabesini de duydum. (Ve süile) Sorulmuştun ona: (Bi-eyyi şey'in ya'rifü'l-fakîru ennehû esâbe mina'llâhi teâlâ hıfza'l-fakr? Kâle: Bien yahşâ mine'l-gınâ ve yağtenime'l-fakra)

Fakirlik; yâni elinde mal tutmamak, malsız, mülksüz, parasız, pulsuz olmak... Bizim sevmediğimiz, korktuğumuz, istemediğimiz bir şey. Yoksulluktan, parasızlıktan, pulsuzluktan biz korkuyoruz. Fakat eskilerden herkes bizim gibi düşünmemiş. Öyle düşünenler var ki; fakirlik bir gaye... Eline gelirse, geleni gününde dağıtıyor, elinde bir şey bulundurmuyor.

Geleni dağıtıyor, olmadığı zaman sabrediyor. Kimseye de yük olmuyor, çalışıyor, kazanıyor, kazandığını da ikrâm ediyor. Böyle yaşamışlar. Yâni maldan, mülkten, para biriktirmekten korkmuşlar.

Çünkü o hususta bazı ayet-i kerimeler var.

Bi'smi'llâhi'r- rahmâni'r-rahîm:

وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

(التوبة: ٣٤)

(Ve'llezîne yeknizûne'z-zehebe ve'l-fiddate ve lâ yunfikûnehâ fî sebîli'llâhi ve beşşirhüm bi-azâbin elîm.) “O altını, gümüşü saklayan, depo eden, hazineler, çömlükler içinde biriktiren, onu Allah yolunda sarf etmeyen, öyle para biriktiriciler, depo ediciler, mal biriktiriciler var ya; onların başına fecî, elim bir azap geleceğini bildir onlara, ihtar ve ihbâr eyle ey Rasûlüm!” (Tevbe, 9/34) diye ayet-i kerime inmiş.

O biriktirdikleri, harcamadıkları, Allah yoluna sarf etmedikleri paraların cehennem ateşinde kızdırılıp kırmızı, kızgın haliyle, onlarla yüzlerinin, alınlarının, sırtlarının cazır cazır dağlanacağı bildirilince⁷ sahabe-i kirâm korkmuşlar, “Eyvah bizim halimiz ne olacak?” diye ağlaşmışlar, üzülmüşler.

Tabii, zekâtını vermek şartıyla, insanın parasının, pulunun olmasının caiz olduğuna dair rivayetler olmuş, teselliler olmuş. Fakat Ebû Zerr-i Gıfârî Hazretleri gibi öyle kimseler var ki, ertesi güne para biriktirmeyi vebal ve günah sayıyorlar.

---

⁷ Bu paralar cehennem ateşinde kızdırılıp bunlarla onların alınları, yanları ve sırtları dağlanacağı gün onlara denilir ki: “İşte bu kendiniz için biriktirdiğiniz servettir. Artık yığmakta olduğunuz şeylerin azabını tadın!” (Tevbe, 9/35)

Yâni hanesinde birazcık bir şey kalmasını, ertesi güne kalmasını vebal sanıyorlar.

Peygamber Efendimiz'in fiilen kendisi de, sabah gelirse akşama harcardı, infak ederdi, dağıtırdı. Akşam gelirse sabaha kadar harcardı, hiç bir şeyi depo etmezdi. Yâni, (*Yevmün cedîdün, ve rızkun cedîdün*) “Yeni bir gün, yeni bir rızk...” *Allah’a tevekkül ederlerdi.*

Bu Şakîk-i Belhî'nin de tevekkül konusundaki sağlam kanaatleriyle ve sözleriyle, fikirleriyle tanınmış bir kimse olduğunu, baş tarafta kitabın müellifi yazmıştı.

Şimdi, onların nazarında bir şey biriktirmemek, mala değer vermemek bir mertebe... Bizim nazarımızda korkulan bir şey. Bizim ödümüz patlıyor fakirlikten. Onlar da fakirliği nasıl tahakkuk ettirebiliriz diye düşünüyorlar:

“—Nasıl tam mânâsıyla fakir olabiliriz?” diyorlar.

Zaten *derviş de fakir demek. Arapça'da tasavvufa intisab eden kimseye de fakir derler. Yâni dervişlere de el-fukarâ derler. Şeyhler de kendilerine hâdimü'l-fukarâ adını verirler; yâni “Fakirlerin hizmetçisi, bendeniz” filan diye, onlar da o ismi kullanırlar.*

Tabii fakir ne demek? Muhtaç demek. Bazıları da imzayı böyle atar: (*El-fakîr ila'llâhi teâlâ*) “Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne çok ihtiyacı olan.” (*Ahvecü'l-ibâdi ila'llâhi teâlâ el-ganiy*) filan diye böyle imzalar atarlar. Hatta “Fakîrâne benim kanaatime göre, şu şöyledir. Fakirin kanaati şudur.” filan diye de, herkes tevâzuan kendisine fakir diyor.

Bugün kibar konuşmada da öyle konuşuluyor yâni. İslâmî kibar konuşmada da, “Fakir, bendeniz falanca zaman filanca yere gitmiştim de, filanca zât-ı muhteremin meclisinde bulunmuştum da, o fakire şöyle sormuştu da, ben fakir de ona şöyle cevap vermiştim de...” Hep fakir diye geçer yâni. Bilirsiniz bu üslûbu.

Şimdi bu kadar açıklamadan sonra söze gelelim:

(Süile: Bi-eyyi şey'in ya'rifü'l-fakîru ennehû esàbe mina'llàhi teâlâ hıfza'l-fakr?) “Ne yaparsa, ne ile fakir, yâni derviş, tasavvufa intisab etmiş kimse, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kendisine bahşetmiş olduğu bu fakirlik devletini, rütbesini, derecesini tam muhafaza etmiş olabilir?.. Hakiki fakir nasıl olunur, ne yaparak olunur?” diye sormuşlar yâni. Allah tarafından verilmiş bir rütbe fakirlik, hiç bir şeyi olmamak, tamamen Allah'a muhtaç, hiç bir şeyi olmayan... Hepimiz muhtacız ama, hani parasız, pulsuz... “Bunu, bu mertebeyi nasıl hıfzedebilir?” diye sormuşlar.

(Kàle) “Bu işin muhafazası şöyle olur: (Bi-en yahşâ mine'l-gınâ) Zenginlikten korkmak sûretiyle, (ve yağtenime'l-fakra) fakir olduğu zaman da onu bir ganimet bilerek.”

Yâni “Fakirliği ganimet bilmesiyle, zenginlikten korkmasıyla.” demiş.

Hatta bir zâtın da hayatından bir menkabe nakledilir de, kim olduğunu şu anda söyleyemeyeceğim. Kitaplarda yazıyor ama benim şu anda hatırımda yok. O da burada bu konuyu biraz iyi anlatacak galiba:

Eve geliyor, hanıma soruyor:

“—Hanım, evde yiyecek içecek bir şey var mı?”

Hiç bir şey yok evde. Karınları aç, akşam yemeği yiyecekler ama,

“—Hanım bir şey var mı evde, kuru ekmek, tuz, biber?”

“—Hiç bir şey yok.”

“—Oh, yâ Rabbi çok şükür! Evimiz bugün peygamber evine benzemiş.” demiş. Yâni “Bugün el-hamdü lillah ki evimiz peygamber evine benzemiş.” demiş böyle. Yâni memnun olmuş.

Şimdi burada ne diyor: “Fakirlik rütbesinin muhafazası neyle mümkün olur?” diye soruyorlar Şakîk-i Belhi’ye; “Zenginlikten korkmakla ve fakirliği ganimet bilmekle.” diyor.

O da, “Akşam bir şey var mı?” diye soruyor, “Yok!” denince, “Oh, çok şükür yâ Rabbi ki tam Peygamber evine benzedi evimiz bu gün.” diyor. Çünkü, üç ay ocak yanmazmış, duman tütmezmiş. Kaç gün aç durdukları olurmuş.

Birisi gelmiş Peygamber SAS Efendimiz’e de:

“—Yâ Rasûlüllah! Açım, yiyecek bir şeyim yok. Bak karnıma sıcak yassı taş bağladım ki, onun sıcaklığıyla açlığımı hissetmeyeyim filan diye.”

Efendimiz de açmış elbisesini, onda iki tane taş var. Yâni onda bir tane varsa, onda iki tane taş var. Böyle yaşamışlar.

Tabii şöyle düşünülebilir:

“—O zaman para pul yoktu, toplum yoksuldu ondan...”

Hayır! O devirde de yine etrafta başka insanlardan konak sahibi olanlar, cariyeye sahibi olanlar, havuz sahibi olanlar, rakkaseleri, muganniyeleri, çalgıcıları çaldırtanlar, oynatanlar çoktu. O devirde de var saraylar, kasırlar ve sâireler...

Hâtem-i Esam ki, hani bu zât-ı muhteremin talebesiymiş. Meselâ, Medine-i Münevvere'ye gitmiş, şöyle bir bakmış, o zamanın Medine'si, neyse... Demiş ki:

“—Rasûlüllah Efendimiz'in sarayı nerede?”
Demişler ki:

“—Rasûlüllah Efendimiz'in sarayı marayı yoktu, işte küçücük küçücük hücreleri vardı, hurma dalındandı, duvarları çamurla sıvanmıştı. Örölmüş çalının üstü çamurla sıvanmıştı... Ne sarayı?”

Demiş:

“—Bu saraylar ne o zaman?.. Yâni saray dolmuş, kasır dolmuş, köşk dolmuş. Bu saraylar ne? Demek ki Peygamber Efendimiz'in şehri firavunların şehrine benzemiş.” demiş.

“E Peygamber Efendimiz öyleydi de, niye bunlar böyle kasma, köşke bu kadar rağbet ediyorlar?” diye tenkit etmiş yâni. Kendisi uygun görmediği için, bunu kinayeli olarak söylüyor.”

O devrin anlayışı buymuş. Günlerce aç dururlarmış. Yine çalışırlarmış da biriktirmezlermiş, harcarlarmış. Harcadıkları için yok yâni. Biriktirmeyi uygun görmedikleri için yok. Yâni bunu da belirtelim.

b. Dünya ve Ahiret

قَالَ وَسَمِعْتُ شَقِيقًا يَقُولُ عَمِلْتُ فِي الْقُرْآنِ
عِشْرِينَ سَنَةً حَتَّى مَيَّزْتُ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ
فَأَصَبْتُهُ فِي حَرْفَيْنِ وَهُوَ قَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى وَمَا
أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَزِينَتُهَا
وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى

TS. 64/10 (Kâle: *Ve semi'tü şakîkan yekülü*)
Yine anlaşılan, Hâtem-i Esam rivayetiyle gelen
bir haber daha, onuncu haber:

“Şakîk'in şöyle dediğini işittim:” Şakîk, şeyhi
yâni. (Amiltü fi'l- kur'âni işrîne seneten hattâ
meyyeztü'd-dünyâ mine'l-âhireh; feesabtühü
fî harfeyni ve hüve kavlü'llâhi teâlâ: Ve mâ
ûtîtüm min şey'in femetâü'l-hayâti'dünyâ ve
zînetühâ, ve mâ inda'llâhi hayrun ve ebkâ)

(Amiltü fi'l-kur'âni işrîne seneh) “Yirmi sene
Kur'an üzerinde çalıştım.” Yâni, bunlar zaten
Arapçayı bilen insanlar, kökeni Arap... Sülâlesi
Evs kabilesinden, Arap zaten. Arapçayı biliyorlar
ama, Kur'an'ı nasıl incelediklerini anlayın!
“Yirmi sene Kur'an-ı Kerim'de çalıştım.” diyor.

E ben Kur'an-ı Kerim'i üç günde okuyanları biliyorum, bir günde okuyanları, altı saatte okuyanları biliyorum. Ama yirmi sene, demek ki didik didik, her ayet üzerinde, kelime üzerinde, harf üzerinde ne kadar derin çalışmış. E böyle bir şeyh efendi, böyle bir alim...

“Yirmi sene Kur'an-ı Kerim üzerinde çalıştım, (hattâ meyyeztü'd-dünyâ mine'l-âhireh) nihayet Kur'an-ı Kerim'in dünya dediği nedir, ahiret dediği nedir; bunu ayırma imkânını, fark etme imkânını buldum. Yâni, yirmi sene tedkik ede ede, Kur'an-ı Kerim'i ince ince tahlil ede ede, nihayet dünya nedir, ahiret nedir bunları birbirinden ayıracak bir bilgi ve anlayış sahibi oldum. (Feesabtühü fî harfeyni) Ve iki cümlede bu işin hülâsasını yakaladım. Kur'an-ı Kerim'in iki ayetinde, iki cümlesinde bu işi çok güzel ifade ediyor, tam ifade ediyor, orada görmek mümkündür.”

Nedir o?.. Ayet-i kerimeyi söylüyor, Kasas Sûresi'nin 60. ayet-i kerimesi. Ayeti okuyalım, mânâsını kısaca belirtelim:

وَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَزِينَتُهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى

(القصاص: ٦٠)

(Ve mâ ûtîtüm min şey'in femetâü'l-hayâti'dünyâ ve zînetühâ, ve mâ inda'llâhi hayrun ve ebkâ.)

Mânâsı: (Ve mâ ûtîtüm min şey'in) “Size bir şey verilmişse, işte o size verilen şey, (femetâü'l-

hayâti'dünyâ ve zînetühâ) dünyanın metâıdır ve süsüdür. Sahip olduğunuz şeyler dünyanın geçici metâıdır ve süsü, zînetidir. (Ve mâ inda'llâhi hayrun ve ebkà) Allah indinde olan, mü'min kullarına cennette hazırladığı şeyler ise, çok daha hayırlıdır ve sonsuzdur, yâni ebedîdir.” (Kasas, 28/60)

Süsü zînetidir, gözünüze hoş görünüyor; metâıdır, istifade ediyorsunuz, yiyorsunuz, içiyorsunuz. Metâ', temettû edilen, istifade edilen şey demek. Yâni dünyanın istifade edilecek bağı, bahçesi, suyu, meyvası, gölgesi vs.si ve dünyanın süsü. İnsan hani:

“—Ah şu manzara ne güzel, aman güneşin batışı harika!.. Aman şu suların suyu ne tatlı, aman şu ağacın gölgesi ne güzel!.. Aman şu boğaz ne kadar hoş!” vs. filan... Yâni böyle diyor.

“İşte bunların hepsi bir dünya metâıdır. Sizin temettû ettiğiniz, faydalandığınız bir şey ve zînettir. (Ve mâ inda'llâhi hayrun ve ebkà) Ama Allah'ın indinde olanlar, yâni ahirette Allah'ın mü'min kullarına hazırlamış olduğu mükâfatlar (hayrun) daha hayırlıdır, (ve ebkà) ve ebedîdir, sonsuzdur. Dünyadaki fânidir, ahiretteki çok daha hayırlıdır, mukayese edilmeyecek gibi hayırlıdır ve devamlıdır.” (Kasas, 28/60)

Buradaki bitecek. Yâni sen metâlanırsın, senden sonra başkasına geçer. Bir müddet zengin olur insan, ondan sonra fakir düşer. Firavunların

sarayları yıkılır, kayserlerin köşkleri çöker, kapılarına örümcekler yuva yapar, ıssızlaşır.

Şu Haliç, bir zamanlar sadrazamların, vezirlerin semtiydi. Hepsi köşktü, deniz kenarıydı; Haliç de tertemizdi. Kirletecek bir şey yoktu çünkü. İki taraf da yemyeşildi. Karşı taraftaki Sâdâbâd çayırları Lale Devri'nin meşhur gezinti yerleriydi. Kâğıthâne Deresi şu sol taraf, en güzel mesîre yeri idi. Buralarda lâleler, güller, sümbüller, ceylanlar vardı, bülbüller öterdi.

Şu bizim bulunduğumuz yer, bu tekke gülleriyle meşhurdu. Bahçelerinin genişliği ve gülleriyle meşhurdu. Yukarıdaki Şeyh Murad Tekkesi, dönümlerle arazisiyle, ceylanlarıyla ve şâhâne güzelliğiyle meşhurdu. Böyle harabe değildi, bu kadar dar değildi. Geniş bahçeler, bostanlar, selviler, gül bahçeleri, sümbül çiçekleri vardı. Bülbüller öter, güller açardı buralarda, şâhâne yerlerdi buralar. Gel şimdiki halini gör!

Fatih Sultan Muhammed Han cennet mekân İstanbul'u fethedince, tabii muzaffer bir komutan olarak atıyla kapıdan surdan geçmiş girmiş, Kayser'in sarayına [Tekfur Sarayı] gelmiş. Tabii çökmüş bir devlet, kendisinin önünde dize gelmiş bir düşman devleti... Farsça bir beyit varmış ezberinde onu okumuş, diyor ki:

پرده داری می کند در قصر قیصر عن کبوت بوم

نوبت می زند بر طارم افراسیاب

*Perdedârî mîküned der kasr-ı Kayser ankebût;
Bûm nevbet mîzened ber târem-i Efrâsiyâb.*⁸

“Kayser’in sarayında örümcekler perdedârlık yapıyor. Efrâsiyâb denilen, Alpertunga denilen çok meşhur bir kahraman varmış, sarayı varmış, padişahmış. Onun kubbesinin üzerinde baykuşlar ötüyor, vîran olmuş çünkü. Baykuş vîrânelerde barınan bir kuş. Onun kubbesinin üzerinde baykuşlar ötüyor.”

Eskiden pâdişahların perdedârı demek, özel kalemi demektir. Yâni perdeyi açıyor, buyurun efendim salona diyor. Perdedâr, özel kalemi, yâni teşrifâtçı demektir. Efrâsiyâb’ın kubbesinde baykuşlar ötüyor, yâni virâne olmuş...

Kayser’in sarayında da örümcekler teşrifâtçılık yapıyor, “Buyurun efendim!” diyor, örümcekler perdedârlık yapıyor.

Yâni orası da yıkılmış, orasını da örümcek bağlamış. Yâni asıl insanlar, perdeleri açıp da sizi kabul ettik, içeri gelin efendim filan diyen insanlar gitmiş, yıkılmış, viran olmuş, örümcekler kaplamış.

---

⁸ Enverî’ye ait şiirin ilk beyti şöyle:

چشم عبرت را ببین و حال شاهان را نگر

تا چسان از گردش گردون گردان شد خراب

Çeşm-i ibret râ bîn ve hâl-i şâhân râ neger

Tâ çeşân ez gerdeş gerdûn gerdân şod harâb

İbret gözüyle bak, şahların halleri değişiyor;

Tıpkı dönen feleğin döne döne harap olması gibi.

Kimsenin gelmemesinden, yaşama- masından demek yâni.

İşte o öyle söylemiş. Şimdi de görüyoruz Haliç'in kirliliğini, içinde adacıklar meydana geldiğini. Maalesef dünyanın en güzel yeri, (Golden Korn) Altın Boynuz iken... Boynuz gibi böyle karanın içine girmiş ama, altın gibi kıymetli bir girinti; çünkü lodos tutmaz, poyraz tutmaz, sakın bir yer, tertemiz, iki tarafı yemyeşil bir yerken, ne hale gelmiş.

Biz şimdi bu semti, sahabe-i kirâmdan ötürü çok seviyoruz. Hani buraya bir iyilik yapalım, yapabilirsek bir hizmet yapalım filan diye, Eyüp için güzelleştirme ve kıymetlerini tanıtmaya derneği filan kurduk, arkadaşlarımız çalışıyorlar. Ama işte her şey böyle, bir zaman geliyor neler oluyor?.. Sadrazamların gezdiği yerler ne hale geliyor? Aşağıda padişah kızlarının türbeleri var... Padişahların kendilerinin türbelerine gidin, ne kadar perişan yâni. Halbuki nasıldı!..

وَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَزِينَتُهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى

(القصاص: ٦٠)

(Ve mâ ûtîtüm min şey'in femetâü'l-hayâti'dünyâ ve zînetühâ)

“İşte bugün size verilmiş olan şeyler bu dünya hayatının fânî metâlarıdır ve zînetleridir ama, fânîdir; istifade edersiniz, gider.

Süs gibi görünür ama, bozulur, sonunda harabe olur. (*Ve mâ inda'llàhi hayrun ve ebkà*) Allah indinde olan, mü'min kullarına cennette hazırladığı şeyler ise, çok daha hayırlıdır ve sonsuzdur, yâni ebedîdir.” (Kasas, 28/60)

İşte dünya bu, işte ahiret bu... Yâni bu çok iyi anlatıyor meseleyi demiş Şakîk-i Belhî Hazretleri.

c. Başka Ümmetlerin Müslümanlara Saldırması

Tabii bugün, bu tasavvuf erbâbının o devirdeki felsefesiyle biz—şu izahlarımızdan anlıyorsunuz ki— çok farklı çizgideyiz. Biz bugün meseleye bu çizgiyle bakmıyoruz, bu gözle bakmıyoruz. Avrupalılar gibi bakıyoruz, ehl-i dünya gibi bakıyoruz.

Peygamber SAS bir hadis-i şerifinde buyurmuş ki:⁹

---

⁹ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.514, no:4297; Ahmed ibn-i Hanbel *Müsned*, c.V, s.278, no:22450; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VII, s.336; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.334, no:600; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.133, no:992; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.XV, s.53, no:38402; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.V, s.527, no:8977; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.182; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XIII, s.46, no:2811; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXIII, s.330; Sevban RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XI, s.132, no:30916; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXIV, s.281, no:27158.

يُوشِكُ الْأُمَّمُ أَنْ تَدَاعَى عَلَيْكُمْ كَمَا تَدَاعَى
الْأَكَلَةُ إِلَى قَصْعَتِهَا قَالَ قَائِلٌ وَمِنْ قِلَّةٍ نَحْنُ يَوْمَئِذٍ
قَالَ بَلْ أَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ كَثِيرٌ وَلَكِنَّكُمْ غُثَاءٌ كَغُثَاءِ
السَّيْلِ وَلَيَنْزِعَنَّ اللَّهُ مِنْ صُذُورِ عَدُوِّكُمْ الْمَهَابَةَ
مِنْكُمْ وَلَيَقْذِفَنَّ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمُ الْوَهْنَ فَقَالَ قَائِلٌ
يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْوَهْنُ قَالَ حُبُّ الدُّنْيَا وَكَرَاهِيَةُ

الْمَوْتِ

(د. عن ثوبان)

(Yûşikü'l-ümemü en tedâà aleyküm) “Kıyamete yakın zamanda, ahir zamanda başka ümmetler size hücum edecekler, üzerinize üşüşecekler; (kemâ tedâa'l-ekeletü ilâ kas'atihâ) Yemek yiyenlerin tabaktaki yemeğe üşüşükleri gibi, sizin üzerinize çullanıp hücum edecekler. Tabaktaki yemeğe nasıl herkes elini uzatıp, herkes bir lokma, bir kaşık bir şey alıp tabağı bitiriyor ya, öyle sizi yağmalayacak öteki milletler.”

(Kâle kâilün) O zaman sahabe-i kirâm sormuşlar, demişler ki: (Ve min kılletin nahnü yevmeizin) “Yâ Rasûlüllah, o zaman bizim sayımız az mı olacak da böyle saldıracaklar?” Nasıl müslümana hücum edebilirler? Evelallah müslümanlar her tarafta zafer kazanıyor, yâni nasıl yapacaklar bu işi?

(Bel entüm yevmeizin kesîrun) “Hayır, o gün az olmayacaksınız, belki bugünden de fazla olacaksınız. (Ve lâkinneküm gusâün keğusâi’s-seyli) Fakat selin üzerindeki çör çöp gibi dağınık ve değersiz olacaksınız.

(Ve leyenzianna’llâhü min sudûri adüvvikümü’l-mehâbete minküm) Allah düşmanınızın kalbinden sizin korkunuzu sökecek, (ve leyakzifenne’llâhu fî kulûbikümü’l-vehn) ve sizin kalbinize vehn bırakacak.”

(Fekâle kâilün) Orada bulunanlardan birisi dedi ki:

(Yâ rasûla’llâh, veme’l-vehnü) “Vehn nedir ey Allah’ın Rasülü?” (Kâle) Buyurdular ki:

(Hubbü’d-dünyâ, ve kerâhiyetü’l-mevt) “Dünya sevgisi, dünyayı sevmek ve ölümden hoşlanmamak, ölümden korkmak.”

Yâni, eski ümmetlere gelmiş yerleşmiş olan iki hastalık size de bulaşmış olacak.” Nedir onlar:

1. (Hubbü’d-dünyâ.) “Dünya sevgisi.”

O deniz kenarındaki yalılar, o televizyonlar, renklisi, renksizi; otomobiller, bol gelir getiren ticarethaneler, zevkler, safâlar, izzetler, ikramlar, meyvalar, boşa giden bütün çeşitli her şeyler, hanımlar, evlatlar, eylemler... İşte onları sevdin mi o zaman tabii düzenim bozulmasın diyorsun. “Bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın. Dokunmuyor bana. Ben bu rahatı süreyim.” diyorsun.

(Kerâhiyetü’l-mevt) “Ölümden korkmak...”

Allah yolunda şehid olmak en büyük rütbeyken ölümden korkacaksınız, şehidlik mehidlik istemeyeceksiniz, bucak bucak kaçacaksınız. Dünya fâni olduğu halde, dünya sevgisi içinizi kaplayacak.

Halbuki müslüman aslında ahirete rağbet etmeliydi, ahireti kazanmak için dünyayı gözü görmemeliydi. Her türlü fedâkârlığı yapabilmeliydi. O iki hastalık size bulaşmış olacak da, onun için öteki ümmetler sizi yenebilecekler.” diyor yâni.

Şimdi biz tam müslüman olsaydık, ne Bulgaristan dinlerdik, ne Yunanistan dinlerdik, yürürdük Yugoslavya’ya... Mani olan Bulgaristan’a, Yunanistan’a da, “Çekil yolumuzdan be!” derdik, Yugoslavya’daki müslüman kardeşlerimizin imdadına yetişirdik, onları ezdirtmezdik. Ama NATO gemileri gelmiş orada mânî olmuş, öbür tarafta Bulgaristan var, burada Yunanistan var diye, orada çatır çatır kesiyorlar. Şu kadar yüz bin kestiler, bu kadar öldürdüler, kimse bir şey yapamıyor. Neden?.. Zihniyetin bozukluğundan. Zihniyetin gayr-ı İslâmî bir zihniyet haline gelmesinden.

Bunları öğrenelim tabii. Biz onlar gibi değiliz, onlar da bizim gibi değil. Onlar mezardan kalksalar, bizi sopayla kovalayacak durumdayız yâni biz. “Bunlar mı müslüman?.. Yirminci Yüzyıl’ın müslümanı bunlar mı?” diye sopayla kovalarlar.

“—Hani bu kadınlar mı müslüman? Bu erkekler mi müslüman?.. Şu günahları işleyen şunlar mı müslüman, bunlara mı müslüman diyorsunuz siz? Ben onlara şimdi gösteririm!” diye alırlardı sopayı, kovalarlardı bu zamanın müslümanlarını. Bucak bucak kovalarlardı. Onların şakası yok, onlar ciddî insanlar.

Biz de onlara, yâni bizim 20. Yüzyıl’ın insanı da onlara:

“—Akıl mı bu? Dünyaya insan bir defa gelir. Geldi mi zevk etmeli!” diyor.

Bu zihniyet farkı çıksın bakalım ortaya, kim daha haklıymış sonunda anlaşılacak. Zihniyetler farklı. 20. Yüzyıl’ın insanının zihniyeti ile, işte o devrin insanının zihniyeti farklı. Bu farkı önce görelim, sonra sonuç bakalım nereye varacak?

d. Zâhid ve Mütezehhid

وَبِهِ قَالَ شَقِيقُ الزَّاهِدِ الَّذِي يُقِيمُ زُهْدَهُ

بِفِعْلِهِ وَالْمُتَزَهِّدُ الَّذِي يُقِيمُ زُهْدَهُ بِلِسَانِهِ

TS. 65/11 (*Ve bihî kâle şakîkun*) Yâni, (*ve bihî*) dediği yine aynı rivâyet yoluyla Şakîk şöyle buyurdu: (*Ez-zâhidü ellezî yukîmü zühdehû bi-fi’lihî, ve’l-mütezehhidü ellezî yukîmü zühdehû bi- lisânihî.*)

Zâhid... Bu kelimeyi de çocuklarımıza isim olarak veriyoruz. Hocamız’ın da ismi Zâhid olduğundan birçok çocuğa da Mehmed Zâhid adını filan verdik. Zâhid ne demek? Aldırmayan,

önem vermeyen, gönlünden değer vermeyen demek. Zâhid, yâni dünyaya metelik vermeyen, dünyanın nimetlerine, süslerine aldırmayan, ahireti tercih eden insan.

“—Ya, işte bu kadar dünyalık var, bu kadar zevk var, bu kadar keyif var, alsana...”

“—Senin olsun yâ, benim nazarımda kıymeti yok!” diyebilen insan.

Yâni zâhid demek, bir şeyi sevmeyen, ona aldırmayan, ona itibar etmeyen, ona değer vermeyen, ona sırtını dönen, “İstemem, senin olsun!” diyebilen insan demek.

Şimdi, bir zâhid var; yâni müslümanın zâhid olması lâzım, yâni ahireti sevmesi lâzım, dünyayı itmesi lâzım, istemem dünyayı demesi lâzım, dünyayı sevmemesi lâzım!.. Peygamber Efendimiz de öyleydi. Geldi bir keresinde Cebrâil AS,

“—Allah-u Teâlâ Hazretleri beni sana gönderdi, sana selâm söylüyor yâ Rasûlallah! Buyurdu ki, istersen şu şehrin etrafındaki şu dağları senin için Allah altın yapacak.”

“—İstemem!” dedi Peygamber Efendimiz. “İstemem. Bir gün bulayım, elime bir şeyler geçsin, yiyeyim; iki gün bulamayayım, sabredeyim. Yeyince şükredeyim, bulamayınca sabredeyim.” dedi.

Mütevazı yaşamayı tercih etti Peygamber Efendimiz. Tabii yaşamayı, mütevazı yaşamayı tercih etti. Bir Süleyman AS gibi hükümdar, izzetli, itibarlı, saraylı...

Hani Belkıs gelmiş de Saba'dan, hayran kalmış ya Süleyman'ın tahtına, saltanatına... Yâni böyle bir hükümdar peygamber olmakla, bir kul peygamber olmak, Allah'ın kulu, abduallah, en çok sevdiği vasfı Peygamber Efendimiz'in.

Hükümdar peygamber mi, bir kul, sade vatandaş, kul peygamber mi olmak istersin diye ikisinden birisini tercih etmesi istendi kendisinden; kul peygamber olmayı tercih etti Peygamber Efendimiz. Saltanatsız, sade, mütevazı, gösterişsiz, fukarayla düşüp kalkan, onlara yardım eden, onların arasına sokulan, halkın içinden, halkı seven, halk için yüreği çarpan, herkesin iyiliğine, yardımına koşan bir insan olmayı tercih etti.

Öyle yukarılarda aristokrat, sosyetik, saraylı, izzetli, itibarlı, muhafızlı, devletli, şevketli olmayı istemedi Peygamber Efendimiz. Bu bir gerçek...

İşte bunu istememek, dünyayı istememek... Zühd deniliyor buna. Dünyayı istemeyene de zâhid deniliyor. Diyor ki Şakîk-i Belhî Efendimiz Hazretleri:

(Ez-zâhid) "Hakiki zâhid, (ellezî yukîmü zühdehû bi-fi'lihî) zâhidliğini fiiliyâtına istinad ettiren kimsedir. Yâni fiiline baktığın zaman, onun zâhid olduğunu gördüğün kimsedir. Fiiliyâtı, tatbikatı zâhidâne olan kimsedir." Evi mütevazı, kıyafeti mütevazı, boynu bükük, hali tavrı öyle, fukarayla beraber düşüyor kalkıyor... Budur.

(Ve'l-mütezehhidü) Bu da bir başka tâbir. Mütezehhid, zâhidlik taslayan demek. Kendisi zâhid değil aslında ama, işte zâhidlik taslıyor. İşte bazı insanlar öyledir, hani alimlik taslar, zâhidlik taslar, şeyhlik taslar, keramet göstericilik taslar, kerâmetfuruşluk yapar vs. filan... Bir şeyi yapmağa heveslenmek...

Fuzûlî ne diyor şiirinde... Çok hoşuma gidiyor benim o beyti de, her zaman söylerim:

Pehlevanlar, bâdpâlar seyr idende her yana, Tıfl hem cevlân eder, ammâ ağaçtan atı var.

O devrin ifadesiyle böyle söylüyor. Fuzûlî'nin ifadesi böyle. (Pehlevanlar, bâdpâlar) Pehlivanlar, kahraman böyle asker, güçlü kuvvetli insanlar ve bâdpâlar, ayakları rüzgâr gibi olan şeyler, yâni atlar. Yâni pehlivan gibi süvârîler, ayakları rüzgâr gibi olan atlara binmişler; (seyr idende her yana) oraya seğirtiyor, bu tarafa seğirtiyor. Er meydanında bakıyorsun dıgıdık dıgıdık, dıgıdık dıgıdık birisi gidiyor, gözünle takip edemiyorsun. Ötekisi dıgıdık dıgıdık arkasından gidiyor. Hani savaş oyunları vs.leri...

İşte adamlar hünerli. Atın altına geçiyor meselâ. Arkasından mızrakla onu kovalıyor cirit oyununda, atsa mızrağı, değdirse kazanacak, ötekisi mağlub olacak. Son sürat giderken, atın altına geçiyor, karnına saklanıyor, üst tarafına çıkıyor, üzerine atılan mızrağı havada yakalıyor, o kazanıyor. Yakalayabildi mi, atan değil o kazanıyor. Darbeyi yedi mi o mağlub oluyor.

Nedir bunlar? Yâni savaşta her türlü tehlikeye karşı ata binmeyi, silah kullanmayı ve korunmayı tâlim bu. Bu tâlimi Peygamber Efendimiz tavsiye etmiş. Yâni bunları öğrenmesi lâzım müslümanın diye, eskiler bunları çok güzel öğrenmişler.

(Pehlevanlar bâdpâlar seyr idende her yana) Onlar her tarafa böyle koşuşunca; şimdi etrafta seyirciler var, ihtiyarlar var, başkaları var, çoluk çocuklar var... (Tıfıl hem cevlân eder ammâ ağaçtan atı var.) Tıfıl da, çocuk da cevlân eder, o da “Deh aslanım, hadi aslanım, dıgıdık dıgıdık...” der. Ama nesi var? Ağaçtan ata binmiş o da, eline de bir çomak almış, “Deh!.. Hadi!..” diyor. Neden? Bir heves... Yâni ötekiler hakikisi, bu sahtesi...

Bir zâhid var, hakiki, Allah’ın sevdiği, dünyaya kıymet vermeyen, işi hazmetmiş, fiiliyâtı öyle olan insan. Bir de mütezehhid var, çomağa binmiş, taklitçisi, yâni hakikisi değil. Bir şeyh var, keramet sahibi, makam sahibi, ilim irfân sahibi; bir de müteşeyyih var, şeyhlik taslıyor vs. vs...

Misal olarak söyleyelim, yâni her devirde oluyor. Korkuyor da insan, Allah saklasın... Bizim oralara gelir gidermiş bir ara Hocamız’ın sağlığında birisi. Yalnız bizim oradakilerden bir tanesi, onun bazı kötü hallerini görmüş, duymuş. Yanına yanaşmış —biraz pehlivan bir kimse— demiş:

“—Bir daha seni burada görmeyeyim, bacaklarını kırarım senin. Bir daha buralara gelme!” demiş.

Böyle bir adam şimdi müteşeyyih olmuş, yâni şeyhlik taslamış. Şeyh değil, ilmi irfânı, sahih bir eli, bir şeyi yok. Ama şeyhlik taslamış. Bir kolunda bir kadın, öteki kolunda bir kadın, böyle gezerken filan görmüşler yâni. Fesübhânallah! Yâni olacak şey değil filan...

E sonu ne olmuş?.. Sonunu anlatıyorlar: Bir şehirde —hangi şehir olduğunu söylemiyorum— grand tuvalet giymiş, boynuna kravattı takmış, başına fötör takmış... Bu ne kıyafet ya?.. Bu batı kıyafeti, niye buna heves ediyorsun?.. Ondan sonra çıkmış sandalyenin üstüne, boynuna ipi geçirmiş, sandalyeye bir tekme, kendisini asmış, intihar etmiş.

Şu hale bak!.. Yâni Allah korusun... Allah hiç bir kimseyi yanıltmasın, şaşkırtmasın, yoldan çıkartmasın, sevmediği bir duruma düşürmesin... Çünkü sonunda ceza nasıl büyük geliyor. Kendisini öldüren insanın akıbeti ne?.. Cehennem... Yâni intihar edenin akıbeti cehennem.

Dünyada intiharın en az olduğu ülke Türkiye'ymiş. Neden?.. Müslüman ülke de ondan. İntihar edince cehenneme gideceğini bildiğinden, millet intihar etmekten korkuyor. Ama Avrupa'da, lüks ülkelerde, modern ülkelerde, zengin ülkelerde intihar çokmuş, İsveç'te çokmuş meselâ. Sosyal garantisi var adamın. Çalışmasa bile maaşı çalışıyor, tedavi bedava... Yoksulluk diye bir şey yok, yâni bahis konusu değil. Ama dayanamıyor, intihar ediyor, kendisini öldürüyor.

Amerika'da geçenlerde bir batıl tarikat çıkmış, adam etrafına müridlerini; mürid demek de doğru değil de, taraftarlarını, kandırdığı insanları toplamış. Tarikat demek de doğru değil, sapık bir din çıkartmış. Etrafına onları toplamış, hepsi bir ormana gitmişler, hepsi orada topluca intihar etmişler, yüzlercesi... Başlarındaki koca şeytan reisleri, hepsi birden intihar etmişler. Sapık sapık şeyler.

Şimdi, bir zâhid var, bir mütezehhid var. Hakiki zâhid nedir? Zâhidliğini fiiliyâtına istinad ettiren, yâni tatbikatı fiilen, fiiliyâtı zâhidâne olan kimsedir. Hakiki zâhid budur. Yâni hareketine bakarsın, yaşayışına, haline bakarsın, o.

İkincisi (*ve'l-mütezehhid*); *zâhid olmayıp da zâhidlik taslayan, gösteriş, halkın nazarında zâhidler makbul diye zâhidlik taslayan. O nedir? (Ellezî yukîmü zühdehû bi-lisânih) "O da zâhidliğini diline dayamıştır. Ötekisi fiiliyâtına dayamıştır, tatbikatına; bu da laf ebeliğine dayamıştır, gevezeliğine, dil kalabalığına dayamıştır."* Yâni ne demek?.. Dilinde var, fiiliyâtında yok demek.

Yâni kitaplardan okuyor millet, bir şeyler öğreniyor, edebiyat, söylüyor. Atıyor, tutuyor, esiyor, tozuyor; tavırlar, edâlar, bilmem neler...

Geçen gün öyle birisini daha söylediler. Allah saklasın... Üzülüyor insan yâni. Sonunda Allah cezasını veriyor tabii. Cezası oluyor.

Hocamız derdi ki cennet mekân:

“—Bu gibi insanlar ahiret yolunun haramileridir. Ve dünya yolunun, yolcularının haramilerinden bunlar daha fenadır.”

Çünkü dünya yolunun yolcusunun haramisi, bir geçitte yola bir kütük koyar, iki tarafından tutar, silahları çeker, davranmayın der, kervanı durdurur, yol kesici harami, soyar, parasını alır. Cascavlak bırakır kervanı, gider. Çok inat edenleri de öldürür. Yâni insan ya malından olur, ya da canından olur. Ama böyle birisi zulmen gelip de malını, canını alsa insanın, o şehid sayılıyor. Yâni bir insan malını korumak uğrunda, canını korumak uğrunda mütecâvizle mücadele ederken ölürse, şehid sayılıyor. Hadis-i şerif var.

O demek ki şehid sayılıyorsa ahireti kurtuluyor ama, ahiret yolunun haramileri insanın nesini alıyor? İtikadını alıyor, imanını alıyor, yolunu sapırttırıyor, cehenneme düşürüyor. Çok daha fena... Çok daha büyük kötülük yapıyor. Ahiret yolunun haramisi, yolunu kestiği insana, dünya haramisinden çok daha büyük kötülük yapıyor. Allah saklasın...

11. paragraf bu. Yâni hakiki zâhid, zühdünü fiiliyâtına istinad ettirendir. Sahte zâhid, mütezehhid de zühdünü palavrasına, diline istinad ettirendir. Laf var, fiiliyâtı yok.

Yalnız Peygamber Efendimiz'in zühdle ilgili bir hadis-i şerifini burada konu tamam olsun, boyutları tamam olsun diye söylememiz lâzım.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹⁰

الزَّهَادَةُ فِي الدُّنْيَا لَيْسَتْ بِتَحْرِيمِ الْحَلَالِ وَلَا
إِضَاعَةِ الْمَالِ وَلَكِنَّ الزَّهَادَةَ فِي الدُّنْيَا أَنْ لَا
تَكُونَ بِمَا فِي يَدَيْكَ أَوْثَقَ مِمَّا فِي يَدِ اللَّهِ وَأَنْ
تَكُونَ فِي ثَوَابِ الْمُصِيبَةِ إِذَا أَنْتَ أُصِيبَتْ بِهَا
أَرْغَبَ فِيهَا لَوْ أَنَّهَا أُبْقِيَتْ لَكَ

(ت.ه. عن ابى ذر)

(Ez-zehâdetü fi'd-dünyâ leysset bi-tahrîmi'l-halâl ve lâ idàati'l-mâll) [Dünyada zühd, helâli haram etmek ve malı ziyan etmekte değildir. (Velâkinne'z-zehâdete fi'd-dünyâ, en lâ tekûne bimâ fî yedeyke, evseka mimmâ fî yedi'llâh) Zühd odur ki, Allah'ın elindekine kendi elindekinden daha fazla itimad etmendir. (Ve en tekûne fî sevâbi'l-musîbeti izâ ente usibte bihâ, ergabe fîhâ lev ennehâ ubgıyet leke) Musibetin sevabına talip olmağın, musibeti çekmekte iken de varsa, zâhidsin.]

“Zühd, zâhidlik, dünyaya metelik vermemek Allah'ın helâl kıldığını haramlaştırmak değildir.”

¹⁰ Tirmizî, *Sunen*, c.VIII, s.234, no:2262; İbn-i Mâce, *Sunen*, c.XII, s.122, no:4090; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.403, no:5228; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, c.II, s.49; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V, s.117; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXXIII, s.174; Ebû Zerr-i Gıfârî RA'dan.Taberânî, *Mu'cemü'l-*

Dikkat edin! Allah'ın helâl kıldığı şeyleri kendi kendine zorla haram yapmak, kendi kendine haram etmek değildir zühd. Hakiki zühd o değildir...” Allah neyi helâl kılmış? Yemeği helâl kılmış. Yemeği varsa yesin. Kıyafeti varsa giysin. Kıyafeti varken giymiyor, yamalı giyiyor. Yemeği varken yemiyor, aç yiyor... E ne lüzum var, Allah vermiş. Yâni, “Allah'ın verdiği ve normal gördüğü, helâl gördüğü şeyi kendi kendine zoraki haram kılmak değildir; Allah'ın va'dine elindeki kadar itimad etmektir.” diyor.

Yâni, “Allah, ‘Ben sana rızkını vereceğim ey kulum!’ diye va'detmiş Kur'an-ı Kerim'de; Allah bana rızkımı verir.” diye Allah'a tevekkül edip, sağlam duruyor. Öyle bir telaşa düşmüyor ve dünya malı devşireceğim, biriktireceğim havasında olmuyor. Yâni kanaat önemli, Allah'a bağlılık önemli ve tevekkülündeki sağlamlık önemli demiş oluyor.

Sahabe-i kirâmdan öyle kimseler vardı ki, zengin idiler. Meselâ, Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz. Kureyş'in zenginlerindendi, şu kadar bin altını vardı. Hepsini Allah yoluna trak verebiliyor. Osmân-ı Zinnûreyn —yapabilir mi insan— yüz develik malı getirebilecek kadar sermayesi olan bir kimseydi. Yüz develik malı...

Evsat, c.VIII, s.57, no:7954; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IX, s.303; Ebü'd- Derdâ RA'dan.

Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.218, no:10070; Yunus ibn-i Meysere Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.181, no:6059; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.510, no:18062;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XIII, s.203, no:12934; RE. 212/1.

Demek çok daha fazla parası var ki, yüz develik mal Medine'ye geldiği zaman malları tasadduk ediyor, develeri de kestiriyor, etlerini de dağıtıyor. Yüz deve kolay mı yâni... Bir deve bir kamyon demek o zaman. Kamyon olmasa bile kamyonet demek. O kadar kıymetli yâni, o kadar pahalı. Öyle zenginler vardı.

Onun için demişler ki: Zühd, dünya sevgisinin insanın kalbine girmemesidir. Kalbinde dünya arzusunun, şevkinin olmamasıdır. Asıl zühd odur. Yoksa Allah bir insana dünyalık verebilir. O, gönlüne onu yerleştirip, gönlünün tahtına dünya sevgisini, malını koyup da onunla oyalanıyorsa, dünya ehlidir. Ona metelik vermiyor da, zamanı geldiği zaman, Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz gibi tamamını verebiliyorsa...

“—Ey Ebû Bekir, her şeyi vermişsin ne bıraktın çocukluğuna?..”

“—Allah'ı ve Rasûlüllah'ı bıraktım.” diyor.

Öyle vermiş ki, hasır örtünmüş. Üstündeki kıyafeti de vermiş, bu benim üstümde kalsın dememiş. Hasır örtünmüş şöyle, hasır bağlamış. Hani peştamal yerine hasıra bürünmüş. Gönlünde hiç mal sevgisi yok.

Evliyaullahtan birisine bir zengin gelmiş, demiş ki:

“—Al sana dört bin altın vereyim.”

Demiş ki:

“—Sen, senin böyle çok altının olmasını ister misin?..”

“—E isterim, tabii param olsa iyi olur.”

“—İyi, o zaman o para sende kalsın! Çünkü ben hiç istemiyorum. Sen istediğine göre, demek ki sen daha muhtaçsın! Ben hiç arzu duymuyorum, demek ki benim paraya hiç ihtiyacım yok... Madem o kadar arzun var, sende kalsın!” demiş.

Yâni dünyaya metelik vermiyorlar. Gelmişse para;

“—Koy şuraya, yastığın altına koyuver!” diyor.

Ondan sonra, bir başka fakir geldiği zaman:

“—Yastığın altından al!” diyor.

Fakir parayı alıp gidiyor. O kadar... Öyle yaşamışlar.

Bilmiyorum, biraz perdeyi aralayıp onların halini anlatabiliyor muyuz?

e. Allah'ın Kudretini Bilmek

وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ شَقِيقٌ مَنْ لَمْ يَعْرِفِ اللَّهَ بِالْقُدْرَةِ
فَإِنَّهُ لَا يَعْرِفُهُ قِيلَ وَكَيْفَ يَعْرِفُهُ بِالْقُدْرَةِ فَقَالَ
يَعْرِفُ أَنَّ اللَّهَ قَادِرٌ إِذَا كَانَ مَعَهُ شَيْءٌ أَنْ يَأْخُذَهُ
مِنْهُ وَيُعْطِيَهُ غَيْرَهُ وَإِذَا لَمْ يَكُنْ
مَعَهُ شَيْءٌ أَنْ يُعْطِيَهُ

TS. 65/12 (Ve bi-isnâdihî kâle şakîkun) Yine aynı rivâyet, isnad zinciriyle Şakîk-i Belhî Hazretleri dedi ki:

(Men lem ya'rifi'llâhe bi'l-kudreti feinnehû lâ ya'rifühû. Kîle: Ve keyfe ya'rifühû bi'l-kudreti? Fekâle: Ya'rifü enna'llâhe kâdirun, izâ kâne meahû şey'un en ye'huzehû minhu ve yu'tiyehû gayrahû, ve izâ lem yekün meahû şey'un en yu'tiyehû.)

Bu sözler şu mânâyâ geliyor, önce düz tercümesini yapalım, sonra açıklayalım:

(Men lem ya'rifi'llâhe bi'l-kudreti feinnehû lâ ya'rifüh) “Allah'ın kudret sahibi olduğunu bilmeyen, Allah'ı bilmiyor demektir.” Tabii biz hep biliriz, “Allah kudret sahibidir!” deriz. Yâni, herkes der, onlar da diyorlardı muhakkak ki. Yâni, “Allah'ın kudret sahibi olduğunu, kâdir olduğunu bilmeyen, Allah'ı bilmiyor demektir.” diyor.

O zaman, sormak zorunda kalıyorlar, diyorlar ki: *(Ve keyfe ya'rifühû bi'l-kudreti?) “Allah'ın kudret sahibi olduğunu bilmek ne demektir?”*

Açıklıyor: (Ya'rifü enna'llâhe kâdirun, izâ kâne meahû şey'un en ye'huzehû minhu, ve yu'tiyehû gayrahû) “Şunu bilecek ki, yanında kendisinin bir şeyi varken, Allah onu ondan alıp başkasına vermeğe kadirdir. Yanında bir şey yokken de, Allah ona olmayan şeyi temin etmeğe kadirdir. Bu kudret.” Yâni adam zengin, malına güveniyor, her şey var sanıyor. O zaman Allah'ın kâdirliğini tam anlayamadı. Çünkü Allah bu malı kendisinden alıp, onu cascavlak fakir bırakmağa kadirdir. Bunu bilemiyor malına güvendiği zaman.

“Elinde var olan şeyi Allah’ın alıp da, başkasına vermeye kàdir olduğunu bilen; yanında bir şeyi olmadığı zaman da, dilerse Allah’ın esbâbını halk eyleyip ona vereceğini bilen, Allah’ın kudretini biliyor demektir. Ötekisi tam bilmiyor demektir. Yâni, Allah’ı tam bilmiyor demektir.”

Tabii bu söz nereye çıkıyor esas itibariyle?.. Allah’a tevekküle gidiyor. Hani diyordu ya; “Bu Şakîk-i Belhî, tevekkül konusunu çok işlemiş bir mutasavvıftır.” diye, bak böyle ifade ediyor. Yâni elinde mal var, güvenmeyecek; elinde mal yok, korkmayacak. İşte asıl Allah’ı bilen bu.

Allah’ın kàdir olduğunu bilmeyen, Allah’ı bilmiyor sayılır.

“—Allah’ın kàdir olduğunu bilmek nasıldır?”

Allah’ın, senin yanında bir şey varken onu çekip almağa, başkasına vermeğe kàdir olduğunu bilmek; ve olmadığı zaman da, sana onu bir yerden temin edip verebilmeğe kàdir olduğunu bilmek, onun kàdir olduğunu, kàdirliğini tam bilmek demektir. Bu da Allah’ı tam bilmek demektir. Bu inançtaysa tam àriftir, bu inançta değilse àrifliğe ulaşamamış demektir.

Bilmiyorum herkes takip edebiliyor mu mânâyı?..

f. Ma’rifetullahın Ölçüsü

وَبِهِ قَالَ شَقِيقٌ مَنْ أَرَادَ أَنْ يَعْرِفَ مَعْرِفَتَهُ بِاللَّهِ
فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَا وَعَدَهُ اللَّهُ وَوَعَدَهُ النَّاسَ
بَأَيِّهِمَا قَلْبُهُ أَوْثَقُ

TS. 65/13 (Ve bihî kàle şakîkun) Yine Şakîk-i Belhî Hazretleri buyurdu ki: (Men erâde en ya'rife ma'rifetehû bi'llâh, felyenzur ilâ mâ veadehu'llàhu ve veadehu'n-nâs, bi-eyyihimâ kalbühû evsaku.)

Şakîk Hazretleri gene demiş ki:

“İnsan, kendisinin Allah'ı ne kadar bildiğini ölçmek istiyorsa, bilmek istiyorsa, yâni ‘Benim ma'rifetim, ma'rifetullahım, ma'rifetullah seviyem, Allah'ı bilme, tanıma seviyem ne derecededir?’ diye, bunu bilmek istiyorsa; (men erâde en ya'rife ma'rifetehû bi'llâh) marifetullahının derecesini, Allah'ı bilmesinin, irfânının derecesini ölçmek isteyen, bilmek isteyen kimse, (felyenzur ilâ mâ veadehu'llàhu ve veadehu'n-nâs, bi-eyyihimâ kalbühû evsak) Allah'ın vaadine mi güveniyor, kulların kendisine vaadine mi güveniyor, kalbi hangisine daha sağlam bağlı; ona baksın! Buradan anlaşılır Allah'ı bildiği... Eğer Allah'ın vaadine kalbi daha bağlıysa, Allah'ı biliyor; kulların verdiği güveniyorsa, Allah'ı bilmiyor demektir.”

Bunu neden söylüyor?.. Biraz kapalı bir söz... Her sözü kapalı da... Oturup bir ders anlatmak lâzım ki, ancak anlaşılabilir. Çünkü müslüman var, okumuş müslüman var, alim müslüman var, alimlerin üstünde ilmi hazmettikten sonra ârif olmuş müslümanlar var... Yâni ilkokul, ortaokul, lise, üniversite, bu işin profesörlüğü, artık birinci sınıf dünyaca tanınmış mütehassıslığı... Bunlar mütehassıs insanlar, konuştukları o perdeden...

İlkokulda çocuk, “Bir bir daha iki eder. Bir elma bir elma daha iki elma eder.” Bunu biliyor. Üniversitede adamlar Ay’ın yörüngesini, denklemleri, açıları, tanjantları, kosinüsleri vs.leri... Neleri neleri biliyorlar meselâ... Yüksekteki insanlar da böyle.

Allah’ın vaad ettiği, kulun vaad ettiği ne demek?.. Allah diyor ki:

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ

(الذاريات: ۲۲)

(Ve fi’s-semâi rızkuküm ve mâ tûadûn) [Semâda da rızkınız ve size va’dedilen başka şeyler vardır.] (Zâriyât, 51/22)

مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُونَ

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

(الذاريات: ۷۵ - ۵۸)

(Mâ ürîdü minhüm min rızkin ve mâ ürîdü en yut’imûn. İnnâ’llâhe hüve’r-rezzâku zü’l-kuvveti’l-metîn) [Ben onlardan rızık istemiyorum, beni doyurmalarını da istemiyorum. Şüphesiz ki rızkı veren, güç ve kuvvet sahibi olan ancak Allah’tır.] (Zâriyât, 51/57-58)

وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكَوْكَ
قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ
وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

(الجمعة: ۱۱)

(*Ve izâ raev ticâreten ev lehveni'nfaddû ileyhâ ve terekûke kâimâ, kul mâ inda'llâhi hayrun mine'l-lehvi ve mine't-ticâreh, va'llâhu hayru'r-râzikîn.*) [(*Ey Rasûlüm!*) Onlar bir kazanç veya bir eğlence gördüklerinde, seni (hutbede) ayakta bırakarak oraya yöneldiler. De ki: Allah katında olan eğlenceden de, kazançtan da daha hayırlıdır. Allah rızık verenlerin en hayırlısıdır.] (Cuma, 62/11)

Bu gibi ayetler gösteriyor ki, Allah kullarına vaad etmiş: “Ben size rızkınızı vereceğim. Rızkı ben size göndereceğim.” diye vaad etmiş. “Allah Rezzâktır.” diye bildirmiş. Allah’ın vaadi bu. “Verecek ama, Rezzâk ama, ne mâlum verecek mi, vermeyecek mi?” filan diye tereddüt ediyorsa, Allah’ı bilmiyor.

İşte Allah böyle vaad etmiş: “Ben Rezzâk’ım, sana rızkını veririm.” diye vaad etmiş Kur’an-ı Kerim’de. Kul da diyor ki:

“—Şöyle yaparsan sana şu kadar maaş vereceğim. Gel bana çalış, benim dediğimi yap, sana şunu vereceğim, bunu vereceğim...”

Meşrû veya gayrimeşrû iş. Şimdi, kulun vaad ettiğine mi kalbin, gönlün daha çok bağlı, yâni

kula mı kul oluyorsun, yoksa Allah'ın vaad ettiğine mi daha bağlısın?.. Allah'ın vaadine inanıp tevekkül mü ediyorsun?..

Eğer Allah'ın vaadine bağlı, “Allah Rezzâk'tır, bana rızkı verecek.” diye Allah'a güveniyorsan, işte ma'rifetullah sahibisin, Allah'ı biliyorsun. Kula bağlıysan, bu va'de güvenemiyor da kula kul olmuşsan, o zaman Allah'ı bilmiyorsun demektir.

İşte bütün patırtı buradan çıkıyor. Yâni dünya üzerindeki zulümler neden oluşuyor? Bir zalim oluyor, etrafında avanesi oluyor, dalkavuşu oluyor, yardımcısı oluyor, zulmü mafya çeteleri, koca örgütler böyle götürüyorlar. Teşkilatlı oluyor zulüm. Ama Allah'a güvense millet, “Yâ, bana Allah rızkımı verir, haramdan istemem.” dese, “Kula kul olmam!” dese, o zaman hiç bir zalim şıarmayacak, hiç bir zalim gelişemeyecek, büyüemeyecek, hiç bir kötü insan destek bulamayacak. Hep Allah'ın vaadine güvenmemekten, kula kul olmaktan, kuldan beklemekten oluyor. Bütün eğilmeler, dalkavukluklar, tabasbuslar, vs.ler ondan oluyor.

Hani şairin birisi ne demiş, karşısındaki hükümdara:

“—Ben seni bu halinle hiç medheder miydim, sana medhiye yazar mıydım; yazmazdım. Sana kasideler yazıp da senin neyini medhedeyim, yazmazdım ama, ne yapayım ki vîrân olası hanede evlâd u iyâl var. Evde çoluk çocuk var!”

Yâni, “Yazacağım sana palavra bir şeyler, sen de bana bir kese para vereceksin, çoluk çocuk

evde geçinecek. Yâni ben seni medhetmezdim ama, ne yapayım ki evde çoluk çocuk var.” diyor.

İşte bundan oluyor her şey. Dünyanın bozulması bu gibi şeyden oluyor. Yoksa Allah ehli insanlar olsa, Allah’a güvenmiş, kimsenin parasına puluna tenezzül etmiyor, kula kul olmuyor, dobra dobra konuşuyor ve sağlam basıyor, alını yukarıda... İşte o zaman her şey düzelecek.

“Bir insan, Allah’ı kendisinin ne kadar bildiğini, ma’rifetullah seviyesinin ne kadar olduğunu anlamak istiyorsa, baksın; kalbi Allah’ın vaad ettiğine mi daha çok bağlı, kulların vaad ettiğine mi daha çok bağlı?.. Allah’a mı kul oluyor, tevekkül ediyor; yoksa kula mı kul oluyor, ciğeri beş para etmez adamlara mı hizmet ediyor?..

Partiler, pırtılar, politik çalışmalar, ekonomik düzenler, düzenbazlıklar, hayali şeyler, güçlü şirketler, çok uluslu bilmem neler... Bunlar ne hep, bunlar ne?.. Hep menfaat grupları ve büyük organizasyonlar işte. Bunlar hep haramdan korkmayan, Allah’ın vaadine güvenmeyen, kula kul olma zihniyetine sahip insanların teşkil ettiği şeyler.

g. Vermeyi Sevmek

قَالَ وَقَالَ شَقِيقٌ مَيِّزٌ بَيْنَ مَا تُعْطَىٰ إِنْ كَانَ مَنْ
يُعْطِيكَ أَحَبَّ إِلَيْكَ فَإِنَّكَ مُحِبٌّ لِلدُّنْيَا وَإِنْ
كَانَ مَنْ تُعْطِيهِ أَحَبَّ إِلَيْكَ فَإِنَّكَ مُحِبٌّ لِلْآخِرَةِ

TS. 65/14 (Kâle: *Ve kâle şakîkun*) Yine aynı rivâyet zinciri devam ediyor.

Anlaşılan hep Hâtem-i Esam'dan rivayetler: (Meyyiz beyne mâ tü'tî ve tü'tâ: İn kâne men yu'tîke ehabbe ileyke, feinneke muhibbün li'd-dünya; ve in kâne men tu'tiyehû ehabbe ileyke, feinneke muhibbün li'l-âhireh.)

Şakîk Hazretleri yine buyurmuş ki:

“—Senin verdiğinle sana vereni ve verileni fark et, ayır! Eğer sen, sana bir şey vereni daha çok seviyorsan, o zaman sen dünyayı seven bir insansın. Ama eğer sen birisine bir şey vermeyi daha çok seviyorsan, o zaman sen ahireti seven insansın. Dünya ehli değilsin, ahiret ehlisin.”

Bir daha söyleyelim zihinler toparlayabilsin diye:

“—Verdiğinle sana verileni ayır, ölç, anla!.. Eğer sen sana bir şey vereni daha çok seviyorsan, bir şey verilmesini ve vereni seviyorsan; o zaman sen dünya ehlisin, dünyayı seven bir kimsesin. Yok, bir şey almayı değil de, sana bir şey vereni sevmeyi değil de, sen birisine bir şey vermeyi seviyorsan, vermeyi seviyorsan; o zaman sen ahiret ehlisin!”

Yâni, almayı seviyorsan, “Hep bana gelsin!” diyorsan; dünya ehlisin. Vermeyi seviyorsan. ahiret ehlisin. İkisini ayır, ölç, hangi cephenin adamı olduğunu anla!..

Hayır hasenat yapmayı seviyor musun, zekât sadaka vermeyi seviyor musun?.. Yemeyip yedirmeyi, giymeyip giydirmeyi, fakirlerin

hizmetinde olmayı, hayra koşmayı, hayrât ü hasenât yapmayı, İslâm'a hizmet etmeyi; bunları mı seviyorsun?..

Tamam ahiret ehlinin. ‘Hep bana gelsin, toplayayım, alayım...’ diyorsan, dünya ehlinin.”

Hatırlıyorum, küçükken Bayezit Cami’sinden vaazdan çıkmıştık. Birisi para istiyor. Ötekisi dedi ki:

“—Utansana, cebin dolmuş, torba gibi, keçi memesi gibi sarkmış...”

Ağzı kapanmıyor. Böyle o kadar dolmuş ki... O zaman mâdenî paralar kıymetliydi. Üç kuruş a Bebek-Eminönü tramvayıyla giderdik bir yerden bir yere. On kuruş a, on beş kuruş a neler olurdu. Yüz yirmi kuruş a bir kilo et alınırdı. İşte beş liraya bir koyun alınmış Anadolu’da vs. filan... Yâni o zaman bir yirmi beş kuruş verdi mi, bir lira verdi mi bayağı bir şey veriyor.

Adamın cebi böyle... Ben de baktım dolu. Öyle dolmuş ki cep içindeki ağırlıktan, ağzı kapanmıyor, görünüyor böyle. Ceketini sarkmış, yırtık ceketini. Hâlâ senden istiyor. Belki senin istediğinin o işçinin, senin kadar parası yok. E sen ona hâlâ el açıyorsun.

“—Olsun, ver sen!” diyor.

Tabii o dilenci ama, bazıları da dilenci olmasa bile, zihniyet olarak öyle işte. Almayı seviyorsa, ehl-i dünyadır. Vermeyi seviyorsa, o zaman ehl-i âhirettir.

h. Nimetten Sonra Yoksulluk

Bir tane daha okuyalım isterseniz. 65. sayfada 15. paragrafa geldik, bununla bırakacağız. Sonuncu paragrafını okumuş oluyoruz:

قَالَ وَقَالَ شَقِيقٌ مَنْ خَرَجَ مِنَ النِّعْمَةِ وَوَقَعَ فِي
 الْقِلَّةِ وَلَا تَكُونُ الْقِلَّةَ عِنْدَهُ أَعْظَمَ مِنَ النِّعْمَةِ وَقَعَ
 فِي غَمِّينِ غَمٍّ فِي الدُّنْيَا وَغَمٍّ فِي الْآخِرَةِ وَمَنْ خَرَجَ
 مِنَ النِّعْمَةِ وَوَقَعَ فِي الْقِلَّةِ وَكَانَتْ الْقِلَّةُ أَعْظَمَ
 عِنْدَهُ مِنَ النِّعْمَةِ الَّتِي خَرَجَ مِنْهَا كَانَ فِي
 فَرَحَيْنِ فَرَحٍ فِي الدُّنْيَا وَفَرَحٍ فِي الْآخِرَةِ

TS. 65/15 (Kàle ve kàle şakîkun) Yine ayrı râvî,
 yâni Hâtem-i Esam olsa gerek; Şakîk-i Belhî
 Hazretleri'nin şöyle dediğini rivâyet ediyor:

(Men harace mine'n-ni'meti, ve vakaa fî'l-
 kılleti, ve lâ tekûnü'l- kılleti indehû a'zama
 mine'n-ni'meh, ve vakaa fî gammeyn: Gammin
 fi'd-dünyâ, ve gammin fi'l-âhireh. Ve men
 harace mine'n- ni'meti, ve vakaa fi'l-kılleti,
 ve kâneti'l-kılletü a'zama indehû mine'n-
 ni'meti'lletî harace minhâ, kâne fî ferahayn:
 Ferahin fi'd- dünyâ, ve ferahin fi'l-âhireh.)

“Kim nimetten sıyrılıp, ayrılıp çıkarsa, içinde
 bulunduğu, sahip olduğu nimetten sıyrılıp
 çıkarsa, (ve vakaa fî'l-kılleti) yoksulluğa, azlığa,
 bolluktan azlığa düşerse; (ve lâ tekûnü'l-kılleti
 indehû a'zama mine'n-ni'meh) ama killet onun
 nazarında nimetten daha büyük görünmezse,
 (vakaa fî gammeyn) iki çeşit üzüntüye düşer:
 (Gammin fi'd-dünyâ, ve gammin fi'l-âhireh)
 Dünyada gama düşer, ‘Nimeti kaybettim,
 hay Allah!..’ diye üzülür. ‘Neydi o günler yâ,
 nelerimiz vardı... Deveden indik, ata bindik,
 attan indik eşeğe bindik, eşekten indik yaya

kaldık...’ Neyse... ‘Nedir bu halimiz, neydi o günler?.. Vah vah, ah ah!..’ Dünyada bir telaşa düşer.

Bir de bu zihniyet İslâmî ve imanî ve irfânî bir düşünce olmadığından, ahirette de bir gama düşer. Çünkü sabretmedi, hasret ve nedâmet içinden silinmedi; onun için ahirette de ondan bir sıkıntıya düşer. Sevabı kaçırdı, belki de düşüncelerinden dolayı günaha düştü.

Ama, yine elindeki nimet kaybolup da, nimetten yoksulluk durumuna, azlık durumuna bir insan düşer de, bu azlık ona, çıkmış olduğu nimet durumundan daha hoş gelirse...” “Oh, çok şükür, işte Peygamber’in evine benzedi evimiz.” dediği gibi yâni. “Böyle sevinirse, (*kâne fî ferahayn*) iki ferah içinde olur: (*Ferahin fi’l-dünyâ*) Dünyada sevinir, (*ve ferahin fi’l-âhireh*) ahirette de feraha düşer, ahirette de sevinir.”

Neden?.. Dünyada üzüntüye düşmez. “Oh, daha iyi oldu böyle olduğu, daha rahat, başım dinç oldu, el-hamdü lillah bir lokma bir hırka... Meşguliyetten, telâşeden kurtuldum...” der. Dünyada bir sevinç, bir de sabrettiği için, tahammül ettiğinden dolayı, ahirette de bir mükâfaat...

Demek ki, hakikaten şimdiye kadarki nakledilen sözlerinden, terceme-i hâlin başından söylendiği gibi Şakîk-i Belhî Hazretleri, –öyle anlaşılıyor ki– elinde para tutmayan, fakirliği zenginlikten daha çok seven; yokluğu, azlığı nimetten daha çok isteyen; dünyaya metelik vermeyen, ahirete rağbet eden; kalbini Allah’a bağlamış, “Allah elbette verir.” diye ondan bekleyen, insanların eline bakmayan, insanların eline, vereceğine tamah etmeyen bir değişik tipmiş yâni. Allah şefaatine erdirsin... Başka bir insan olduğunu şu cümlelerden anladık.

Tabii bunlar daha devam edecek. 15'inde bıraktık. Okuyabilirsek 27'ye kadar, bir dahaki zâta kadar. Bakalım başka konular mı, başka şeyler mi söyleyecek ama yaşayışı böyleymiş o zât-ı muhteremin. Yâni eskileri, eski mutasavvıfları biraz bize iyi tanıttı yâni. Bizim kendi düşüncelerimizden farklı bir şey. Bizim bugünkü dünyamızdan, bugünkü anlayışımızdan farklı şeyleri gördük. Mukayese edelim!..

Yalnız ben mukayesenin sonucunu size söyleyeyim: Büyüklerden birisi diyor ki:

“—Bir müddet dünyayı da, ahireti de beraber götürmeyi denedim. Baktım ki, yâni vicdanıma elimi koyup da baktım ki, hem dünya hem ahiret beraber gitmiyor; ahireti tercih ettim.” diyor. Enteresan şeyler...

Öğreneceğiz bakalım; tasavvufu öğreneceğiz, mutasavvıfları öğreneceğiz, başka şeyler öğreneceğiz. Yâni küçük çocuk şekeri sever; horoz şekeri, elma şekeri, keten helva, macun vs... Küçük çocuk şekeri sever ama, büyük insan şekeri sevmiyor, başka şeyleri seviyor. Başka şeyler, daha büyük zevkler buluyor.

Daha büyük insanlar daha yüksek duygulara erişiyor filan... Öğreneceğiz!

.....

Fâtiha-i Şerife mea'l-besmele!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

27. 03. 1993 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü